

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, fakss: 67244074, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

2019.gada 12.aprīlī Nr. 6-8/76

**Valsts policijas Vidzemes reģiona pārvaldes
priekšniekam Imantam Mitrošenko**
kanc@vidzeme.vp.gov.lv

Zināšanai: **Valsts policijas Vidzemes reģiona pārvaldes
Cēsu iecirkņa priekšniekam
Aldim Pāžem**
aldis.paze@vidzeme.vp.gov.lv

*Par vizīti Cēsu iecirkņa
īslaicīgās aizturēšanas vietā*

2019.gada 1.aprīlī Tiesībsarga biroja Pilsonisko un politisko tiesību nodaļas juridiskais padomnieks Juris Siļčenko, vecākais jurists Matīss Malojlo un Prevenzijas daļas vecākā juriste Sandra Garsvāne bez iepriekšēja brīdinājuma apmeklēja Valsts policijas Vidzemes reģiona pārvaldes Cēsu iecirkņa īslaicīgās aizturēšanas vietu (turpmāk – ĪAV). Pārbaudē piedalījās Valsts policijas Vidzemes reģiona pārvaldes Cēsu iecirkņa priekšnieks A.Pāže un ĪAV darbinieki (*V.Uzvards*) un (*V.Uzvards*).

Tiesībsarga biroja darbinieki apskatīja Cēsu ĪAV telpas, veica pārrunas ar iecirkņa un ĪAV amatpersonām un intervēja vienu kriminālprocesuālā kārtībā un divas administratīvā kārtībā ievietotas personas.

Vizītes laikā tika konstatēts, ka 2016.gada Norvēģijas finanšu instrumenta projekta “Valsts policijas īslaicīgās aizturēšanas vietu standartu uzlabošana” ietvaros tika veikts Cēsu ĪAV remonts. Pozitīvi novērtējams, ka tā gaitā ievērojami uzlaboti sadzīves apstākļi ieslodzītām personām, kā arī darba apstākļi ĪAV amatpersonām. Tomēr Cēsu iecirknis un ĪAV nav pieejams personām ar kustību traucējumiem un personām, kuras pārvietošanas rīcībā, kā arī personām ar redzes traucējumiem. Proti, personām ar kustību traucējumiem pie iecirkņa ieejas nav uzstādīta uzbrauktuve, kas padara personu ar kustību traucējumiem un personu, kuras pārvietošanas rīcībā, kā arī personu ar redzes traucējumiem patstāvīgu iekļūšanu vai izkļūšanu no tās par neiespējamu. Minētā problēma

tika konstatēta jau 2016.gadā, kad Tiesībsarga biroja pārstāvis Norvēģijas finanšu instrumenta projekta “Valsts policijas īslaicīgās aizturēšanas vietu standartu uzlabošana” ietvaros devās vizītē uz Valsts policijas īslaicīgās aizturēšanas vietām, tostarp Cēsu ĪAV, lai novērtētu projekta ietvaros veiktos atjaunošanas un pārbūves darbus.

Cēsu iecirkņa priekšnieks piekrita, ka pašlaik personām ar kustību traucējumiem un personām, kuras pārvietošanas rīcībā, patstāvīga iekļūšana Cēsu iecirknī ir būtiski apgrūtināta. Vienlaikus Cēsu iecirkņa priekšnieks norādīja, ka Cēsu iecirknī jau šobrīd tiek veikti remontdarbi un to ietvaros tiks risināts jautājums arī par vides pieejamības nodrošināšanu, uzstādot attiecīgu uzbrauktuvi, lai nodrošinātu personu ar kustību traucējumiem patstāvīgu iekļūšanu Cēsu iecirknī.

Vispārējie apstākļi

Pirms iekļūšanas ĪAV gaitenī, kur izvietotas aizturēto personu kameras, ĪAV ir ierīkota pagaidu turēšanas telpa. ĪAV esošā pagaidu turēšanas telpas konstrukcija ir veidota no metāla. Tā ir aprīkota ar slēdzamām restotām durvīm, tajā atrodas pie grīdas piestiprināts metāla sols, uz kura vienlaikus varētu atrasties aptuveni trīs personas, kā arī ir pieejams mākslīgais apgaismojums. Kā norādīja ĪAV amatpersona, tad šajā pagaidu turēšanas telpā personas ievieto uz laiku līdz četrām stundām. Tomēr, ja rodas situācija, kad pagaidu turēšanas telpā vienlaikus ir jāievieto gan sievietes, gan vīrieši vai nepilngadīgie un pilngadīgie, tajā nav nodrošinātas Ministru kabineta 2009.gada 7.jūlija noteikumu Nr.735 “Kārtība, kādā personas tiek ievietotas un turētas pagaidu turēšanas vietās, un prasības šādu vietu aprīkošanai” 8.punktā noteiktās prasības par minēto personu atsevišķu izvietojumu.

Cēsu ĪAV ir 9 kameras – 8 no tām ir divvietīgas, savukārt 1 vienvietīga. Kā norādīja ĪAV amatpersona, tad atsevišķs sadalījums kamerām, kurās ievieto tikai administratīvajā kārtībā vai kriminālprocesuālā kārtībā esošas personas, nepastāv, taču tiek nodrošinātas Aizturēto personu turēšanas kārtības likuma 4.pantā noteiktās prasības par aizturēto izvietojumu ĪAV. Kā tika norādīts, tad ĪAV kopumā gultasvietas ir 17 personām. Ārpus kamerām pie to durvīm ir uzstādītas izsaukuma pogas, tomēr kā apliecināja ĪAV amatpersonas, tās nestrādā.

Tāpat ĪAV ir divas telpas procesuālo darbību veikšanai, aizturēto apskates telpa, divas mazgāšanās telpas, tualetes telpa, saimniecības telpa un atsevišķa virtuves telpa ĪAV amatpersonu vajadzībām. Tomēr ĪAV nav ierīkota atsevišķa telpa biometrijas datu iegūšanai un aizturēto fotografēšanai, kā arī telpa gultas piederumu glabāšanai, un tie tiek uzglabāti ĪAV gaitenī metāla konstrukcijas plauktos. Turpat kartona kastēs tiek glabātas arī aizturēto personu nodotās un izņemtās mantas. Ievērojot minēto, netiek nodrošinātas Aizturēto personu turēšanas kārtības likuma 2.panta otrās daļas 6. un 10.punktā noteiktās prasības par gultas piederumu noliktavas un telpas biometrijas datu iegūšanai un iekļaušanai biometrijas datu apstrādes sistēmā, kā arī aizturētā un tā sevišķo pazīmju fotografēšanai un kriminālistiskā raksturojuma sagatavošanai, iekārtošanu.

Darbavieta ĪAV amatpersonai ierīkota ĪAV gaiteņa galā, kur glabājas vairāki uzskaites žurnāli, kuros tiek reģistrēta dažāda rakstura informācija (par personas ievietošanu un atbrīvošanu no ĪAV, informācija par ieslodzītā pārvietošanu ārpus kameras, tostarp par pastaigu un dušas apmeklējumiem, medicīniskās palīdzības sniegšanu, kā arī cita rakstura informācija). Gadījumā, ja aizturētais atsakās no pastaigas, tas tiek fiksēts ar policijas amatpersonas parakstu. Ievērojot to, ka šo tiesību izmantošanas dēļ var rasties

iespējami strīdi no ieslodzīto personu puses, vēlams šādu atteikšanos fiksēt ar pašas ieslodzītās personas parakstu.

Tāpat ĪAV amatpersonas darbavietā atrodas videonovērošanas monitors, kur tiešsaistes videorežīmā tiek novērotas kameras, kurās atrodas ieslodzītie, kā arī citas telpas iecirknī. Tomēr kā varēja pārliecināties no policijas amatpersonu sniegtajiem paskaidrojumiem, tad ĪAV netiek ievērotas Ministru kabineta 2017.gada 21.marta noteikumu Nr.153 "Kārtība, kādā policija veic novērošanu, izmantojot tehniskos līdzekļus, kā arī šādas novērošanas rezultātā iegūto datu apstrādi" (turpmāk – Noteikumi Nr.153) 4.-6.punktā noteiktās prasības, jo videonovērošana tiek veikta pastāvīgi, neatkarīgi no personas statusa un atrašanās ilguma. Turklāt arī atsevišķs reģistrs par videonovērošanas veikšanu nav ierīkots. Novērošanā iegūtie dati tiek glabāti Iekšlietu ministrijas Informācijas centrā. Līdz ar to iecirkņa un ĪAV amatpersonām nav iespējas tos redzēt.

Cēsu ĪAV ir daļēji segts pastaigu laukums, kurā pastaigas var notikt arī sliktos laika apstākļos. Pastaigu laukumā ir ierīkots sols un uzstādīta videonovērošanas ierīce. Norādāms, ka arī pastaigu laukuma platība un izvietojums nepieļauj iespēju, ka to varētu izmantot personas ar kustību traucējumiem un personas, kuras pārvietoja riteņkrēslā.

Amatpersonas norādīja, ka darba laikā ĪAV parasti ir viena policijas amatpersona. Savukārt nepieciešamības gadījumā ĪAV tiek pieaicināts policijas darbinieks no Cēsu iecirkņa dežūrdaļas. Attiecīgi gadījumos, kad nepieciešama nekavējoša iejaukšanās, ĪAV esošā amatpersona objektīvi nevarēs nekavējoties sniegt nepieciešamo palīdzību, vienlaicīgi sazinoties ar citiem darbiniekiem vai palīdzības dienestiem. Savukārt viena darbinieka aktīva rīcība var radīt draudus viņa drošībai, kā arī sabiedrības drošībai kopumā ieslodzītās personas bēgšanas gadījumā.

Pienesumi ĪAV ir atļauti Ministru kabineta 2006.gada 11.aprīļa noteikumu Nr.289 "Noteikumi par īslaicīgās aizturēšanas vietas kamerā glabāšanai atļauto priekšmetu sarakstu" noteiktajā apjomā.

Pozitīvi vērtējama Cēsu ĪAV prakse, ka ieslodzītajām personām ir pieejamas dažāda veida grāmatas. Minētā literatūra tiek izsniegta pēc ieslodzīto lūguma.

Personu ievietošana ĪAV

Aizturētais ĪAV nonāk caur dežūrdaļu, savukārt tā pārmeklēšana tiek veikta atsevišķā aizturēto apskates telpā. Pārmeklēšana tiek fiksēta dokumentāri. Lai gan vizītes laikā dežūrdaļā policijas darbinieku nebija, tomēr amatpersonas norādīja, ka Cēsu iecirknī ir abu dzimumu darbinieki. Līdz ar to grūtības ar pretējā dzimuma aizturēto personu pārmeklēšanu neesot.

Policijas amatpersonas informēja, ka ārvalstnieki ĪAV faktiski nenonākot. Tomēr, ja tāda nepieciešamība rodas, ir noslēgts līgums ar tulku.

Ja persona izsaka sūdzības par veselības stāvokli, tiek izsaukta neatliekamās medicīniskās palīdzības dienesta brigāde. Savukārt, ja persona vēlas sazināties ar aizstāvi, ĪAV darbinieks informē par to dežūrdaļu. Vienlaikus kā varēja pārliecināties dežūrdaļā, tad tajā nebija izvietots aktuālais advokātu dežūru saraksts. Tomēr amatpersonas norādīja, ka sadarbība ar advokātu vecāko ir laba, un grūtības nodrošināt aizstāvi parasti nerodas.

Persona pirms ievietošanas kamerā tiek aicināta iepazīties ar iekšējās kārtības noteikumiem un parakstīties par to atsevišķā žurnālā. Turklāt izraksti no normatīvajiem aktiem ar informāciju par ĪAV ievietoto personu tiesībām ir pieejami vairākās valodās. Kā norādīja ĪAV amatpersonas, tad iepazīstināšana ar tiesībām tiek veikta mutiski, savukārt,

ja persona izsaka vēlēšanos, tā var iepazīties ar tiesībām, tās izlasot. Turklāt nepieciešamības gadījumā aizturētajai personai tiks izgatavota kopija par savām tiesībām.

Vienlaikus kā tika konstatēts, tad kamerās nebija izvietoti izraksti no normatīvajiem aktiem, kuros noteiktas ĪAV ievietoto personu tiesības un pienākumi. Amatpersonas norādīja, ka iepriekš minētos izrakstus ieslodzītie regulāri bojāja vai iznīcināja. Līdz ar to tika nolemts, ka nepieciešamie izraksti personām tiks izsniegti pēc pieprasījuma. Tomēr kā tika secināts pēc vienas no intervijām ar ĪAV ievietoto personu, lai gan viņa ir parakstījusies, par šo noteikumu saturu un savām tiesībām viņa pēc būtības nezina. Ņemot vērā minēto, aicinu veikt nepieciešamos pasākumus, lai pārliecinātos, ka ieslodzītās personas pēc informēšanas par tiesībām, arī saprastu to saturu pēc būtības.

Amatpersonas norādīja, ka uz Cēsu ĪAV bieži tiek pārvestas personas no Limbažiem. Pēc amatpersonas norādītā ilgākais laika posms, ko personai var nākties pavadīt ĪAV, ir 7 dienas. Tomēr pārliecinoties no atsevišķiem ierakstiem žurnālā, tika konstatēts, ka personas atsevišķos gadījumos ĪAV atradās 9 un 10 dienas. Uzsveru, ka no cilvēktiesību viedokļa personas atrašanās laiks ĪAV vajadzētu būt minimālam, un attiecībā uz apcietinātajām un notiesātajām personām, kas ĪAV ir ievietotas procesuālo darbību veikšanai, atrašanās laiku vajadzētu maksimāli ierobežot līdz septiņām darba dienām.

Sarunas gaitā ar ĪAV amatpersonām tika konstatēts, ka viņi nav informēti par Aizturēto personu turēšanas kārtības likuma 2018.gada 19.aprīļa grozījumiem, kuri piešķir nepilngadīgajiem ĪAV tiesības tikties vienatnē ar tuviniekiem. Aicinu pievērst uzmanību amatpersonu informētībai par normatīvajiem aktiem un to grozījumiem, kuri reglamentē ĪAV darbību.

Kameras

ĪAV vizītes laikā tika apskatītas četras kameras (divas tukšas un divas, kurās bija ieslodzītie). Kameras ir aprīkotas ar metāla gultām, un tajās ir ierīkots pie grīdas piestiprināts sols un pie sienas piestiprināts plaukts. Tāpat kamerā ir ūdens apgādei pieslēgts sanitārais mezgls, kurš ir pilnībā nodalīts no pārējās telpas. ĪAV ievietotajām personām tiek izsniegta gultas veļa.

Tāpat kamerās ir nodrošināta mākslīgā ventilācija un mākslīgais apgaismojums. Tomēr kamerās faktiski netiek nodrošināts dabiskais apgaismojums, jo kamerās ierīkots logs, kuram priekšā ir restes, atrodas virs kameras durvīm. Savukārt aiz kameras durvīm atrodas ĪAV gaitenis, kura ārējā sienā arī ir ierīkoti logi, kuriem priekšā ir restes. Ievērojot minēto, līdz ar to nav iespējama arī dabiskā ventilācija kamerās.

Kamerās nav ierīkotas signālpogas policijas amatpersonas izsaukšanai. Tādējādi, lai gan ĪAV kamerās ir uzstādītas videonovērošanas ierīces, tomēr amatpersona, veicot dienesta pienākumus, var neatrasties pie monitora. Līdz ar to kamerās būtu nepieciešams ierīkot signālpogas policijas amatpersonas izsaukšanai, tādējādi nodrošinot Aizturēto personu turēšanas kārtības likuma 7.panta piektās daļas 4.punktā noteikto prasību.

Apskatīto ĪAV kameru plānojums nav piemērots personām ar kustību traucējumiem un personām, kuras pārvietošanas rītnēkrēslā. Kameru lielums un tajās esošo labierīcību lielums nepieļauj pat varbūtību, ka tās būtu pieejamas personām ar kustību traucējumiem vai rītnēkrēslā.

Higiēna

Vizītes laikā amatpersonas paskaidroja, ka ĪAV uzkopšana tiek veikta reizi nedēļā, kā arī pēc tam, kad ieslodzītās personas atbrīvo kameru. To uzturēšanās laikā kameras netiek uzkoptas. Lai gan ĪAV telpas visumā bija tīras, tomēr sanitārie mezgli kamerās un mazgāšanās telpa radīja šaubas par regulāru un rūpīgu to kopšanu, kā to paredz Ministru kabineta 2016.gada 16.novembra noteikumi Nr.726 “Higiēnas prasības īslaicīgās aizturēšanas vietā” (turpmāk – Noteikumi Nr.726). Minēto noteikumu 2., 5. un 12.punkts paredz, ka “katra īslaicīgās aizturēšanas vietas telpa un tās aprīkojums tiek uzturēts tīrs un darba kārtībā. Īslaicīgās aizturēšanas vietas grīdas seguma mitro uzkopšanu veic atbilstoši nepieciešamībai, bet ne retāk kā reizi dienā, lietojot mazgāšanas līdzekļus, bet mazgāšanās telpās, tualetēs un sanitārajos mezglos – lietojot dezinfekcijas līdzekļus. Sanitārā aprīkojuma mitro tīrīšanu un dezinficēšanu veic reizi dienā”. Turklāt atbilstoši Noteikumu Nr.726 6.punktam “aizturēto pastaigām svaigā gaisā paredzētā iežogotā laukuma seguma sauso uzkopšanu veic reizi dienā”. Pēc ĪAV apskatītā pastaigu laukuma, neradās pārliecība arī par šīs prasības pienācīgu ievērošanu. Līdz ar to secināms, ka Cēsu ĪAV netiek nodrošinātas Noteikumu Nr.726 prasības.

Amatpersonas norādīja, ka ieslodzītajai personai izsniegtā gultas veļa un sega tiekot mainīta pēc tam, kad ieslodzītais pamet ĪAV. Savukārt vienā no apmeklētajām kamerām esošais matracis, kas ir ievietots speciālā pārvalkā, bija netīrs, kas neliecināja par Noteikumu Nr.726 15.punktā noteikto prasību ievērošanu, ka “gultas piederumu – matraču (vai matraču pārvalku) un segu – ķīmisko tīrīšanu vai mazgāšanu, vai dezinficēšanu veic atbilstoši nepieciešamībai, bet ne retāk kā pēc katras aizturētā atbrīvošanas no īslaicīgās aizturēšanas vietas”.

Savukārt par dušas apmeklējumu skaitu no ĪAV amatpersonas netika iegūta precīza informācija. Sākotnēji tika norādīts, ka pamatā dušu ieslodzītā persona var apmeklēt tikai pēc 7 dienu atrašanās ĪAV, tomēr pēc lūguma izteikšanas to var nodrošināt arī ātrāk. Tomēr vienā no intervijām ieslodzītā persona norādīja, ka to laiku, kamēr tā atrodas ĪAV (uz apmeklējuma brīdi piekto dienu), tai nav tikusi nodrošināta iespēja izmantot dušu, kā arī viņa nezināja par šādas iespējas pastāvēšanu. ĪAV amatpersona norādīja, ka šāda iespēja faktiski pastāv tikai ar brīdi, kad persona ĪAV uzturas ilgāk par 7 dienām. Ievērojot minēto, secināms, ka ĪAV nav izstrādāta precīza kārtība, kādā persona var izmantot mazgāšanās telpu. Turklāt uzsverams, ka ieslodzītajām personām ir jādod iespēja nomazgāties biežāk, nekā tikai pēc septiņu dienu atrašanās ĪAV. Citādi rodas situācija, ka personām, kuras ĪAV atrodas mazāk par nedēļu, nav iespējams nomazgāties vispār, kas nebūtu pieļaujams. Aicinu amatpersonas pienācīgi informēt ieslodzītās personas par iespējām apmeklēt dušu.

Arī vizītes laikā apskatītās mazgāšanās telpas plānojums nav piemērots personām ar kustību traucējumiem un personām, kuras pārvietojas riteņkrēslā. Turklāt kā norādīja iecirkņa priekšnieks, tad arī otra mazgāšanās telpa neatbilst vides pieejamības prasībām. Vienlaikus kā norādīja policijas amatpersonas, nepieciešamības gadījumā dušas apmeklētājiem divieļa vietā tiek izsniegts palags.

Ēdināšana

ĪAV ievietoto personu ēdināšanu nodrošina komersants, ar kuru noslēgts līgums. Amatpersonas norādīja, ka ēdiens tiek izsniegts trīs reizes dienā un vienu reizi dienā tiek nodrošināts arī siltais ēdiens, tā daudzums pietiekams un kvalitāte esot laba. Arī no intervētajām personām sūdzību par ēdiena kvalitāti un daudzumu nebija.

Apkopojot iepriekšminēto, aicinu:

1. Nodrošināt ĪAV atbilstību vides pieejamības prasībām;
2. Nodrošināt, ka pagaidu turēšanas telpā nepieciešamības gadījumā vienlaikus var tikt ievietotas gan sievietes, gan vīrieši vai nepilngadīgie un pilngadīgie;
3. Atbilstoši Aizturēto personu turēšanas kārtības likuma 2.panta otrās daļas 6. un 10.punktam iekārtot ĪAV gultas piederumu noliktavu un atsevišķu telpu biometrijas datu iegūšanai un aizturēto fotografēšanai;
4. Ieviest praksi, ka par aizturētās personas atteikšanos no pastaigas, tiek fiksēts ar pašas personas parakstu, tādējādi izvairoties no iespējamām strīdēm par šo tiesību izmantošanu;
5. Nodrošināt ĪAV ievietotās personas videonovērošanu atbilstoši Noteikumu Nr.153 prasībām;
6. Nodrošināt ĪAV ar pilnvērtīgai funkciju izpildei nepieciešamo darbinieku skaitu;
7. Nodrošināt minimālu personas atrašanās laiku ĪAV, un attiecībā uz apcietinātajām un notiesātajām personām, kas ĪAV ir ievietotas procesuālo darbību veikšanai, atrašanās laiku maksimāli ierobežot līdz septiņām darba dienām;
8. Nodrošināt, ka ĪAV amatpersonas ir informētas par aktuālo normatīvo regulējumu, kas attiecas uz ĪAV darbību;
9. Nodrošināt, ka kamerās tiek ierīkotas signālpogas policijas amatpersonas izsaukšanai;
10. Veikt nepieciešamos pasākumus, lai pārliecinātos, ka ieslodzītie pēc informēšanas par tiesībām, arī saprastu to saturu pēc būtības;
11. Nodrošināt Noteikumu Nr.726 ievērošanu un veikt regulāru ĪAV telpu uzkopi un tīrīšanu, izdarot par to attiecīgu atzīmi atsevišķā žurnālā;
12. Izstrādāt vienotu kārtību un nodrošināt, ka ieslodzītās personas ir informētas un var izmantot iespēju nomazgāties biežāk nekā tikai pēc septiņu dienu atrašanās ĪAV.

Aicinu izvērtēt un ievērot sniegtās rekomendācijas, kā arī mēneša laikā no šī dokumenta saņemšanas brīža informēt par veiktajām darbībām. Pateicos par vizītes laikā amatpersonu sniegto informāciju un sadarbību ar Tiesībsarga biroja darbiniekiem.

Ar cieņu
tiesībsarga vietniece

I.Piļāne

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogs